

KAYITLI SERMAYELİ ANONİM ŞİRKETLERDE SERMAYENİN ARTIRILMASI

İbrahim ARSLAN (*)

GİRİŞ

I — KONUNUN SUNULUŞU VE SINIRLANDIRILMASI

Anonim şirketi tarif eden Türk Ticaret Kanunu (TTK) nun 269. maddesinde, şirket esas sermayesinin muayyen ve paylara bölünmüş olduğu belirtilmiştir. Bunu takiben de 279. maddede, esas sermaye miktarının esas sözleşmede gösterilmesi şartı getirilmiştir. Bu sermayenin, esas sözleşmede gösterildikten bir süre sonra değiştirilmesi gerekebilir. Bu değişiklik, sermayenin artırılması şeklinde olabileceği gibi azaltılması şeklinde de olabilir (1).

Esas sözleşmede yer alması sebebiyle, esas sermayenin değiştirilmesi, aynı zamanda TTK m. 385 vd. anlamında esas sözleşmenin değiştirilmesidir. Aslında 385 ilâ 390. maddeler arasında sözleşme değişikliği düzenlenmiş bulunmasına rağmen, anonim şirketlerde sorumluluğun sınırlı olmasından dolayı sermayenin önemine binaen artırma ve azaltma hususları ayrıca düzenlenmiştir. Gerçekten, sözleşme değişikliğinin hemen ardından, TTK m.; 391 - 395 arasında sermaye artırımı; m. 396 - 397 arasında da sermaye azaltılması düzenlenmiştir. Bu düzenleme de sermayenin anonim şirketler için özel bir önemi haiz olduğunu göstermektedir.

Biz bu çalışmada esas olarak ne TTK anlamında anonim şirket sermayesi ne de bunun değiştirilmesi hususları üzerinde duracağız. Bilâkis;

(*) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi.

(1) Anonim şirket esas sermayesinin artırımı sebepleri için bkz. MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımı, İstanbul 1972, s. 4-9; ANARAL, Hüseyin: Anonim Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye, Ankara 1982, s. 3-5; TEKİNALP, Ünal/POROY, Reha/ÇAMOĞLU, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, B. 4, İstanbul 1988, s. 588-589. Esas sermayenin azaltılma sebepleri için bkz. ANARAL, s. 5-6; TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), s. 614 - 615.

çalışmanın amacı, anonim şirket ile ilgili olmasına rağmen TTK dışındaki bazı kanunlarla düzenlenen kayıtlı sermaye ve bunun nasıl artırılacağını ortaya koymaktır. Ancak, bunu yaparken yeri geldikçe TTK hükümleriyle kıyaslama yoluna gidilecektir. Bunun içindir ki konuyu dağıtmamak ve gereksiz ayrıntılara girmemek için TTK hükümlerine, zorunlu kalındıkça yer verilecektir. Yalnız şunu da burada ifade etmek gerekir ki; kayıtlı sermayenin TTK anlamında esas sermayeden farklarını tespit edebilmek için daha başlangıçta anonim şirket esas sermayesi ve bunun değiştirilebilmesi şartlarına ana hatlarıyla yer vermek uygun görülmüştür. Bu sebeple çalışmanın «Giriş» kısmı bu tanıtıma ayrılmıştır.

Girişten başka üç bölümde düşünülen bu incelememizin ilk bölümünde, kayıtlı sermayenin önem kazandığı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) öncesi dönemde, anonim şirketlerde esas sermayenin nasıl değiştirileceği hususu incelenecektir. Bu inceleme ana hatlarıyla TTK ve bunun dışındaki iki özel kanun açısından gerçekleştirilecektir.

İncelemenin ikinci bölümünde kayıtlı sermaye kavramı üzerinde durulacaktır. Bu arada, hukukumuzda mevcut olmayan ve fakat Alman hukukunda kabul gören «şartlı sermaye artırımı» ile «tasdikli sermaye artırımı» da bu bölümde incelenecektir. Ayrıca, kayıtlı sermayenin TTK sisteminden farklarına da burada yer verilecektir.

Çalışmamızın odak noktasını oluşturan üçüncü ve son bölümde ise, Türk hukukunda kayıtlı sermaye sistemi düzenlemesi ortaya konacaktır. Bu bölüm esas olarak, SPK'nun ve ilgili düzenlemelerin kayıtlı sermayeyi ne şekilde kabul ettiklerini ortaya koymaya yarayacaktır.

Sonuç bölümünde de, incelemenin sınırları dahilinde kayıtlı sermaye ve artırılması konusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır.

II — GENEL OLARAK ANONİM ŞİRKET SERMAYESİ VE DEĞİŞTİRİLMESİ

TTK, anonim şirket sermayesinin tanımını vermemiş, bunun yerine özelliklerinden bahsetmiştir. Bunun sonucu olarak da doktrinde çeşitli tanımlar ortaya atılmıştır (2). TTK m. 272 uyarınca, anonim şirketler için, özel kanunlarda aksine hüküm yoksa asgari 500.000 TL esas sermaye taahhüt edilmesi gerekir (3). Bahsedilen bu esas sermayenin aynı za-

(2) Anonim şirket sermayesinin tanımı için bkz. HİRŞ, Ernst: Ticaret Hukuku Dersleri, B. 3, İstanbul 1948, s. 265; ANSAY, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, B. 6, Ankara 1982, s. 32; MOROĞLU, s. 1; ANARAL, s. 2.

(3) Aksine hüküm getiren özel kanunlar için bkz. Bankalar Kanunu m. 5; Sigorta Murakabe Kanunu, m. 2; ayrıca Özel Finans Kurumları Hakkında 83/7506 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi, m. 3.

manda TTK m. 269 gereğince paylara bölünmüş olması gerekir. Aynı maddede sözü edilen «muayyen»lik, ona «esas sermaye» özelliği verir ve bundan, önceden tespit edilmiş olma anlaşılır (4). Bu özellik hukuku-muza İsviçre Borçlar Kanunu'nun 620. maddesinden geçmiştir (5).

TTK'nun anonim şirket sermayesi için muayyenlik kıstasını kabul etmesi, üçüncü kişiler açısından şirketin sorumluluğu; sermayenin pay-lara bölünmesi de ortakların sorumluluğu açısından önem taşır (6). Ano-nim şirketlerde esas sermaye kıstasının kabul edilmesi ise beraberinde birtakım formaliteleri de getirmektedir. Zira esas sermaye, esas sözleş-menin zorunlu unsurlarından (kayıtlarından) biri olduğu için değiştiril-mesi güç olmaktadır. Çünkü TTK m. 385 vd. sözleşme değişikliğini kuruluş işlemlerinin tekrarlanması şartına bağlamıştır. Bu ise, geç işleyen bir mekanizma olmakla beraber masraflıdır da.

Türkiye ile beraber, mensubu bulunduğumuz Kara Avrupası hukuk sistemindeki bu ve benzer düzenlemelerin karşısında yer alan İngiliz - Amerikan hukukunda daha bir serbestinin bulunduğu bilinmektedir. Bu serbestlik konumuz açısından da dikkati çekmektedir. Bunun sonucu olarak da hukukumuzda kayıtlı sermayeye yer verilmektedir.

(4) POROY (Tekinalp/Çamoğlu), s. 192.

(5) POROY (Tekinalp/Çamoğlu), s. 192.

(6) MOROĞLU, s. 1 vd.; POROY (Tekinalp/Çamoğlu), s. 192 - 193; ANSAY, s. 33.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA SERMAYE PİYASASI KANUNU ÖNCESİNDE ANONİM ŞİRKET SERMAYESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

I — GENEL OLARAK

Türk hukukunda kayıtlı sermayenin yaygın olarak düzenlenmesine 1982 yılında yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kanunu'nda rastlanmaktadır (7). Yaygın olarak diyoruz, çünkü bu Kanundan önce de hukukumuzda kayıtlı sermayeye yer verilmiştir, fakat bu düzenleme belirli şirketler için olmuştur. Gerçekten, TTK'nda kayıtlı sermayeye yer verilmiş olmasına rağmen 1960 yılında iki ayrı anonim şirket için bu sistemin kabul edildiği görülmektedir. Bu tarihten sonra, kayıtlı sermayeli başka anonim şirket kurulmasına izin verilmemiştir. Nihayet SPK, halka açık anonim şirketlerden dileyenlerin, diğer şartları da yerine getirerek kayıtlı sermayeli olarak kurulabileceklerini veya kayıtlı sermayeli şirket haline dönüşebileceklerini kabul etmiştir.

Bu bölümde evvelâ TTK'na göre esas sermayenin artırılması kısaca anlatılacaktır. Daha sonra da, 1960 yılında özel kanunlarla kayıtlı sermayeyi benimseyen iki anonim şirketteki durum ele alınacaktır (8).

II — TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN ANONİM ŞİRKET SERMAYESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Anonim ve limited şirketlerde sermayenin öneminden dolayı esas sözleşmenin değiştirilmesi sırasında TTK ayrıca sermayenin de değiştirilmesine yer vermiştir (9). Ancak sermayenin artırılmasını ve azaltılmasını ayrı ayrı düzenlemiştir. Biz de kısaca bunlara değineceğiz.

(7) SPK metni için bkz. R. G. 30.7.1981 - 17416.

(8) SPK'na göre kayıtlı sermayeli anonim şirketlerdeki sermaye artırımı üçüncü bölümde incelenecektir.

(9) MOROĞLU, s. 1; POROY (Tekinalp/Çamoğlu), s. 192.

A — Esas Sermayenin Artırılması

TTK m. 391 - 395 arasında düzenlenmiştir (10). Esas sermayenin artırılması için her ne kadar kuruluş işlemleri tekrarlanıyorsa da bu bir yeni kuruluş değil özel bir esas sözleşme değişikliğidir (11).

TTK sisteminde sermayenin artırılmasına karar verecek organ genel kuruldur (m. 391). Ancak genel kurulun bu yönde karar verebilmesi için önceki pay bedellerinin tamamı ödenmiş olmalıdır. Başka bir deyişle, henüz bedelleri tamamen ödenmemiş hisse senetleri varsa, sermayenin artırılması yoluna gidilemez.

Yine TTK m. 391 uyarınca, şirkette imtiyazlı pay sahipleri varsa, genel kurulun sermayeyi artırma kararına ek olarak, bu tür pay sahiplerinin de kendi aralarında ayrıca bu yönde karar almaları gerekir. Aksi halde sermaye artırımına gidilemez. Buna rağmen sermaye artırımına gidilmişse ne olacaktır? Bu konuda doktrinde birlik yoktur. Böyle bir durumda MOROĞLU askıda hükümsüz karar bulunduğunu ileri sürerken (12), TEKİNALP, TTK m. 392/II uyarınca ortada batıl bir kararın varlığından söz etmekte ve fakat bu hükmün sakıncalarının kısmen azaltılması için TTK m. 381'deki iptal edilebilirliğin burada da uygulanmasını daha isabetli görmektedir (13).

Anonim şirket esas sermayesinin artırılmasında çeşitli yollardan istifade edilmektedir (14). Eğer, yeni hissè senedi çıkarmak suretiyle sermaye artırımına gidiliyorsa TTK m. 392 uyarınca kuruluş işlemlerinin tekrarlanması gerekir. Artırım sırasında kanuna uygun hareket edilmemesi halinde yönetim kurulu üyeleriyle denetçilerin sorumluluğu cihetine gidilir (TTK m. 392).

Kayıtlı sermaye artırımını da yeni hissè senedi ihraç etmek suretiyle gerçekleştirilebilir.

(10) Esos sermayenin artırılması hakkında geniş bilgi için MOROĞLU'nun adı geçen eserine bakınız.

(11) MOROĞLU, de lege ferende aynı görüştedir. Ayrıca, Yazar, de lege lata da TTK'nun bu yönde yorumlanması gerektiğini savunmaktadır, s. 3, 16 - 20, 27 - 28; TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), s. 587, 591; HİRSİ ise sermaye artırımını kısmen, yeniden kuruluş olarak kabul etmektedir; s. 269; ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler - Umumi Hükümler, C. I, B. 3, İstanbul 1960, s. 108 - 109.

(12) s. 55.

(13) TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), Ders Kitabı, s. 613; ayrıca, bu konudaki tartışma ve görüşler için bkz. TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu): Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, C. I, s. 40 - 41.

(14) Sermaye artırılmasındaki çeşitli usuller hakkında geniş bilgi için bkz. MOROĞLU, s. 27 - 174; TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), s. 594 - 607.

SPK'ndan önceki dönem uygulamasında, hisse senetlerinin satışı için halka başvurulacaksa, muhtevası TTK m. 393'te gösterilen izahnamenin hazırlanması gerekirdi. Ancak, halka arz bakımından SPK yeni hükümler getirdiğinden, artık bunların uygulanması gerekecektir.

TTK m. 394, anonim şirket sermayesinin artırılması halinde eski pay sahiplerinin durumunu korumak amacıyla rüçhan hakkını düzenlemiştir. Buna göre; sermayenin artırılmasına ilişkin genel kurul kararında aksine hüküm yoksa yönetim kurulu, mevcut pay sahiplerine, payları oranında yeni hisse senedi alabilmeleri için en az onbeş günlük süre vermelidir. Böylece şirketteki pay sahipliği dengesinin bozulmaması için bir hak tanınmış olmaktadır. Ancak rüçhan haklarının kullanılmasından veya tanınan sürenin dolmasından itibaren yeni hisse senetlerinin satışına geçilebilecektir.

Bütün bu işlemlerden sonra, esas sermayenin artırılması kararının hüküm ifade edebilmesi için ticaret siciline tescil edilmesi gerekir (TTK m. 395).

B — Esas Sermayenin Azaltılması

Çeşitli sebeplerle anonim şirket esas sermayesinin artırılması gerekebileceği gibi aksine, azaltılması da gerekebilir. Bunun da çeşitli sebep ve usulleri vardır (15).

Anonim şirketin yasama organı niteliğindeki genel kurul, gerektiğinde esas sermayenin azaltılmasına da karar verebilir. Ancak, sermaye azaltılması durumunda şirket alacaklılarının korunması gerekmektedir. Bunun için de kanunkoyucu TTK m. 396 - 397. arasında buna yönelik hükümler vazetmiştir.

Herşeyden evvel, TTK m. 396/I uyarınca, sermayede indirime gidilebilmesi için, indirimden sonra şirket alacaklılarının haklarının tamamen karşılanmasına yetecek kadar aktifin mevcut olması gerekmektedir. Ayrıca, TTK m. 396/IV gereğince, anonim şirket esas sermayesinin indirilebileceği asgari miktar 500.000 TL'dir. Zira TTK m. 272'de anonim şirket esas sermayesinin asgari sınırı budur. Bu hükme uymamanın müeyyidesi de TTK m. 434 vd.nda düzenlenmiştir.

TTK m. 397 hükmüne göre, anonim şirket sermayesinin azaltılabilmesi için, ödeme veya teminat gösterme amacıyla bütün alacaklılara davet yapılması ve durumun Ticaret Sicili Gazetesi aracılığıyla ilan edilme-

(15) Esas sermayenin azaltılma sebep ve usulleri hakkında bilgi için bkz. TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), s. 614 vd.; ANSAY, s. 221 vd.; ANARAL, s. 5, 12.

si gerekmektedir. Sermayenin azaltılmasının hukuken hüküm ifade edebilmesi için TTK m. 398/son fıkra uyarınca tescil edilmesi gerekmektedir.

III — ÖZEL KANUNLAR AÇISINDAN ESAS SERMAYENİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Hukukumuzda SPK öncesinde kayıtlı sermaye sisteminin sınırlı şekilde kabul edildiğini belirtmiştik (16). Bu başlık altında, özel kanunlarla kurulmuş ve kayıtlı sermaye sisteminin benimsenmiş olduğu şirketlerdeki sermayenin değiştirilmesi esaslarına ana hatlarıyla yer verilecektir.

A — Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu

Türk hukukuna kayıtlı sermayeyi ilk olarak getiren kanun, 7462 Sayılı Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu'dur (17). Bu Kanunun 2/1. maddesinde kayıtlı sermaye sisteminin kabul edildiği belirtilmiştir (18). 11 maddelik bu Kanunla, anılan anonim şirket için birtakım muafiyet ve kolaylıklar getirilmiştir. 1981 yılında bu Kanunda yapılan değişiklikle de, şirket sermayesinin genel kurul kararı doğrultusunda Bakanlar Kurulu tarafından artırılabilceği hükmü getirilmiştir. Ancak bu hükmü «kayıtlı sermayenin artırılması» şeklinde yorumlamak gerekir.

7462 Sayılı Kanunun 2. maddesinde, kayıtlı sermayenin tasrih edilmesinden başka, yönetim kurulunun TTK hükümlerine bağlı kalmaksızın sermaye artırımına gidebileceği belirtilmiştir. Nitekim 1.000.000. TL. başlangıç ve 600.000.000 TL. kayıtlı sermaye (19) ile kurulan şirket, 1976 yılı sonunda bu sınıra ulaşmış bulunmaktadır.

Esas itibarıyla SPK anlamında kayıtlı sermayeye benzerlik gösteren bu şirket, hakkında özel kanun bulunması sebebiyle, birinci derecede bu özel kanuna tâbi olacaktır.

(16) Bkz. yuk. s. 244.

(17) Kanun metni için bkz. R. G. 1.3.1960 - 10445.

Anılan Kanunun «...Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Hükümler İlavesi Hakkında Kanun» metni için bkz. R. G. 27.7.1961-10865. 7462 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun metni için bkz. R. G. 6.10.1981 - 17480.

(18) Sözü edilen anonim şirketler hakkında bilgi için bkz. ANARAL, s. 57, 60, 66, 69.

(19) Şirketin kuruluşunda 510.000.000 TL. olan kayıtlı sermaye tavanı, 1961 yılındaki kanun değişikliği ile 600.000.000 TL. na yükseltilmiştir. Daha sonra ise Bakanlar Kurulunun 89/14473 sayılı Kararı ile bu miktar 2,5 trilyon TL. na çıkarılmıştır. Karar için bkz. R. G. 18.9.1989 - 20286.

B — Yatırımlar (Holding) Anonim Şirketi Kanunu

Hukukumuzda kayıtlı sermaye sistemini kabul eden ikinci kanun, 1960 tarih ve 86 Sayılı «Yatırımlar (Holding) Anonim Şirketine Bazı İstisna ve Muafliklar Verilmesine Dair Kanun»dur (20). Kayıtlı sermayenin pratik olma özelliğinden faydalanmayı amaçlayan beş maddelik bu Kanun TTK'nun diğer hükümlerinden ayrılmamıştır. Kayıtlı sermayeye ilişkin 1. madde hükmü 7462 sayılı Kanuna paralel olarak düzenlenmiştir.

Başlangıç ve kayıtlı sermaye sınırının tespiti bakımından 7462 sayılı Kanundan farklı düzenlemeye gidilmiştir. Zira, 7462 sayılı Kanunda hem başlangıç hem kayıtlı sermaye miktarları belirlenmiş olmasına rağmen 86 sayılı Kanunda bunların ikisine de rastlanmamaktadır. O vakit doğal olarak, TTK hükümlerinin uygulama alanı da genişlemektedir.

Yatırımlar (Holding) Anonim Şirketinin esas sözleşmesine bakıldığında, kayıtlı sermayenin 75.000.000 TL olarak belirlenmesine rağmen başlangıç sermayesi hakkında hüküm bulunmadığı dikkat çekmektedir (21). Kayıtlı sermayenin tespit ve artırılması bakımından özel hüküm bulunmaması sebebiyle, 7462 sayılı Kanunun aksine, gerektiğinde SPK'na başvurmak lâzımdır. Yalnız şunu belirtelim ki, burada kasdettiğimiz husus, kayıtlı sermaye sınırının yükseltilmesidir. Yoksa, zaten kayıtlı sermaye sınırına kadar artırma yetkisi 1. madde ile yönetim kuruluna verilmiştir. Aksi halde bunun bir anlamı olmayacaktır.

(20) Kanun metni için bkz. R. G. 22.9.1960 - 10610.

(21) Yatırımlar (Holding) Anonim Şirketi hakkında bilgi için bkz. ANARAL, s. 55 vd., 60, 66, 70.

İKİNCİ BÖLÜM

KAYITLI SERMAYE KAVRAMI

I — KAYITLI SERMAYE HAKKINDA GENEL BİLGİ

Bütün dünyada hukuk ve ekonominin önemli bir sujesi olan anonim şirketler, üçüncü kişilere ve bilhassa alacaklılara karşı sermayeleriyle korunur ve övünürler. Çünkü esas olarak anonim şirketler mamelekleriyle sınırlı olarak sorumludurlar.

Anonim şirketler için bu derece önemi haiz olan sermaye bakımından modern hukuk sistemlerini ikiye ayırabiliriz. Bunlardan biri, bizim de mensubu bulunduğumuz Kara Avrupa hukuk sistemi; diğeri ise İngiliz - Amerikan hukuk sistemidir. Bu iki sistemden birincisi genellikle esas sermayeyi, ikincisi ise kayıtlı sermayeyi tercih etmektedirler. Fakat, esas sermayenin fazla katı ve şekilci olması sebebiyle Kara Avrupa sistemine tâbi birçok ülke hukukunda bunun çeşitli şekillerde yumuşatıldığı görülmektedir. Hatta, bizde olduğu gibi, doğrudan doğruya kayıtlı sermaye sisteminin dahi kabul gördüğü dikkat çekmektedir.

Gerçekten, dinamik bir niteliğe sahip olan anonim şirket için son derece zor değişebilen esas sermayenin bu şartlarda kabulü doktrinde eleştiri konusu olmaktadır. Yapılan eleştiriler, esas sermayenin ve bunun artırılabilmesinin yeterince hareketli olmadığı ve fazla masraflı olduğu noktalarında toplanmaktadır (22).

Esas sermaye sistemine karşı yapılan eleştiriler ve yaşanan sosyal ve ekonomik bazı olaylar, bu sistemi kabul eden ülkeleri bu konuda değişiklik yapmaya ve yumuşamaya zorlamıştır. Nitekim bunun sonucu olarak da esas sermaye artırımının yanında belirli şartlarla, değişik sistemlerin kabul edildiği görülmektedir. Bu değişik sistemleri başlıca üç grupta ele almak mümkündür. Bunlar :

(22) Eleştiri ve temenniler için bkz. MOROĞLU, s. 209 vd.; TEKİNALP, Ünal: Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul 1982, s. 43 - 44, 4. ve 5. dipnotlar ile orada zikredilenler.

- a) Şartlı sermaye artırımı
- b) Tasdikli sermaye artırımı
- c) Kayıtlı sermaye artırımındır.

İnceleme konumuzu, kayıtlı sermayeli anonim şirketlerde sermaye artırımı oluşturmaktadır. Bunun içindir ki, şimdi burada kısaca sermaye artırımı sistemlerini tanıtmaya çalışacağız. Aşağıda üçüncü bölümde ise asıl konu üzerinde ayrıntılı durulacaktır.

A — Şartlı Sermaye Artırımı

Esas sermaye sisteminin yumuşatılması amacıyla kabul edilen şartlı esas sermaye artırımı sistemi ilk olarak Alman hukukunda kabul edilmiştir (23). Ancak daha sonra Avusturya ve Fransız hukukları da bu sistemi benimsemişlerdir (24).

Kayıtlı sermayeye göre daha dar çerçevede ele alınan bu sistemde (25) sermaye artırımına karar veren organ yine genel kuruldur. Ancak, işlemleri yürütecek ve hisse senedi ihracını gerçekleştirecek olan yönetim kuruludur. Yönetim kuruluna bu yetkilerin verilmiş olmasına rağmen, sistemin adından da anlaşılacağı üzere, yetkilerin kullanılması belirli şartlara bağlanmıştır. Başka bir ifadeyle, yönetim kurulu bu yetkileri ancak kanunda yazılı hallerde kullanabilecektir. Bunun dışında yine esas sermaye artırımına ilişkin genel hükümler uygulanacaktır.

Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nun 192 vd. paragraflarında düzenlenen şartlı sermaye artırımına üç şekilde başvurulabilir.

- a) Şirketin çıkarmış olduğu, hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil sahiplerinin hisse senedi taleplerini karşılamak,
- b) TTK m. 451'de düzenlenen devir alma suretiyle birleşme dolayısıyla, devir alınan şirketin ortaklarına hisse senedi vermek için,
- c) İşçilerin şirketteki kazanç paylarına karşılık şirket hisse senetlerinin verilmesini sağlamak için şartlı sermayeden yararlanılabilir.

Şartlı sermaye artırımı sisteminde yönetim kurulu bu üç şarttan bi-

(23) Ancak bu sistem İsviçre hukukunda da ilgiyle karşılanmıştır. Nitekim konu, bu ülkede bolca tartışılmış ve ayrıntılı bir şekilde Öntasarı'ya alınmıştır. TEKİNALP, s. 44, dn. 6.

(24) TEKİNALP, s. 45.

(25) Şarta bağlı sermaye artırımı sistemi hakkında bkz. MOROĞLU, s. 22 - 23; TEKİNALP, s. 44 - 45; ANARAL, s. 35 - 36.

rinin gerçekleşmesiyle yetkisini kullanabilir. Ancak bu yönde daha önce genel kurul tarafından alınmış bir karar olmalıdır. Zira genel kurul kararının tescilinden önce hisse senedi çıkarılamaz. Ayrıca, genel kurul da bu kararıyla bağlıdır ve buna aykırı yeni bir karar alamaz (26).

Genel kurul yönetim kuruluna şartlı sermaye artırımını yetkisini verirken, ihtiyaca göre bir miktar da belirleyebilir. Ancak bu miktar, genel kurul kararı sırasındaki şirket sermayesinin yarısını geçemeyecektir (27).

Burada şunu ifade etmek gerekir; şartlı sermaye artırımında şarta bağlı olan genel kurul kararı değil yönetim kurulunun kararıdır. Yani yönetim kurulu ancak şartlar gerçekleşince hisse senedi çıkarabilir (28). Bunun içindir ki tasdikli sermayeden farklı olarak burada herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir (29).

B — Tasdikli Sermaye Artırımı

Kara Avrupası hukuk sisteminin, sermaye artırımında yönetim kurulunun yetkilerini artıran sistemlerden bir diğeri de tasdikli sermaye artırımındır (30). Gerek şartlı gerek tasdikli sermaye artırımını sistemleri, yönetim kurulunun yetkilerini artırmışlardır fakat ikisinde de sınırlar dar tutulmuştur. İki sistem arasında ufak nüanslar vardır.

Tasdikli sermaye artırımında, şirket esas sözleşmesine konulan bir hükümlerle, yönetim kurulunun yeni hisse senetleri ihdas etmek suretiyle sermaye artırımına gidebilmesi mümkün kılınmıştır. Esas itibarıyla şirket ve ortakları korumayı amaçlayan bu sistemin işletilmesi de doğaldır ki bazı şartlara bağlanmıştır. Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nun 202 - 206. paragraflarında düzenlenen tasdikli sermaye artırımını bu adını, artırım için sadece yönetim kurulu kararının yetmemesinden almaktadır. Gerçekten, Türk hukukunda bulunmayan ve fakat Alman hukukunda kabul edilen bir kurul daha vardır ki buna «gözetim kurulu» (Aufsichtsrat) denmektedir. Gözetim kurulu, anonim şirket yönetim kurulunu atamak ve azletmek yetkisine de sahiptir. Kendi alanlarında yeterli teknik bilgiye sahip gerçek kişilerin oluşturduğu gözetim kurulu, genel kuruldan sonra en yetkili organdır (31).

Tasdikli sermaye sisteminde, yönetim kurulu, esas sözleşmenin

(26) MOROĞLU, s. 23; ANARAL, s. 35.

(27) MOROĞLU, s. 23; ANARAL, s. 36.

(28) MOROĞLU, s. 23.

(29) ANARAL, s. 36.

(30) Bilgi için bkz. ANARAL, s. 34.

(31) ANARAL, s. 34, dn. 10.

kendisine verdiği yetkiye dayanarak sermaye artırımını kararı aldığı anda evvelâ gözetim kurulunun bunu onaylaması gerekir. Aksi halde sermaye artırımını gerçekleştirilemez. Kanun bundan başka da bazı şartların varlığını aramıştır. Buna göre, yönetim kurulunun yapabileceği sermaye artırımını, şartlı sermayede olduğu gibi esas sermayenin en fazla yarısı kadar olabilecektir. Tasdikli sermayenin şartlı sermayeden ayrıldığı bir noktada, bunun bir süreyle sınırlandırılmış olmasıdır. Gerçekten, şartlı sermayede yönetim kurulu, artırımını belirli bir sürede gerçekleştirmek zorunda bulunmamasına rağmen, tasdikli sermayede kendisine beş yıllık bir süre tanınmıştır. Bu süre, esas sözleşmeyle yönetim kuruluna sermaye artırımını yetkisi verilme tarihinden başlayacaktır. Bu da şirketin kuruluşunda olabileceği gibi sonradan yapılacak sözleşme değişikliğiyle de olabilecektir.

C — Kayıtlı Sermaye Artırımı

Hukukumuzda genel kabul gören esas sermaye sisteminin sakıncalarını ortadan kaldıran sermaye artırımını yollarından biri de kayıtlı sermaye sistemidir. Bu sistem, şartlı ve tasdikli sermaye sistemlerine göre yönetim kuruluna daha geniş yetkiler vermektedir. Verilen yetkilerin genişliği ve kolaylığı sebebiyle anonim şirketin sermaye artırımının ağır ve masraflı prosedüründen kurtularak, sermayesini kolayca artırıp piyasa gereklerine hemen uyabilmesi imkânı sağlanmaktadır (32).

Esas sermaye sisteminden önemli farkları bulunan kayıtlı sermaye sisteminde, esas sözleşmede gösterilen kayıtlı sermaye, taahhüt edilmiş bir rakam olup yönetim kuruluna bu sınıra kadar istediği zamanlarda, istediği miktarda hisse senedi çıkarabilmek yetkisi verir (33). Gerçekten, kayıtlı sermayeli bir anonim şirkette başlangıç, çıkarılmış ve kayıtlı olmak üzere üç çeşit sermaye vardır. Yeni kuruluş veya kayıtlı sermaye sistemini yeni kabul etme anında başlangıç ve çıkarılmış sermayeleri eşit olabilir. Kayıtlı sermayenin yapısı icabı, çıkarılmış sermayenin peyderpey artırılması suretiyle kayıtlı sermayeye ulaşılır. Zira kayıtlı sermaye; esas sermayenin aksine, taahhüt edilen veya konulan, gerçek anlamda sermaye olmayıp, yönetim kurulunun esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin hükümlerine bağlı kalmaksızın hisse senedi ihraç edebilmek yetkisini kullanabileceği üst sınırı gösteren rakamdır. Kayıtlı sermaye sınırına ulaşıncaya bu soyut anlamından sıyrılır ve artık, çıkarılmış sermaye adını alır (34).

(32) MOROĞLU, s. 22.

(33) TEKİNALP, s. 45.

(34) TEKİNALP, s. 46.

Kayıtlı sermaye sınırına ulaşmış sermayeye dönüşmesi sonucu artık yönetim kurulunun sermaye artırma yetkisi de kalmaz. Bunun için, esas sözleşmenin değiştirilerek yeni bir kayıtlı sermaye tavanının belirlenmesi gerekir.

Türk hukukunda bazı şartlarla kabul edilen kayıtlı sermaye sistemine üçüncü bölümde daha geniş değinileceğinden burada ayrıntıya girilmemiştir.

II — KAYITLI SERMAYE SİSTEMİNİN ESAS SERMAYE SİSTEMİNDEN FARKLARI

A — Genel Olarak

Temelini İngiliz - Amerikan hukukunda bulan kayıtlı sermaye sistemi, Kara Avrupası hukukunun kabul ettiği sabit sermaye sisteminden farklılıklar arz etmektedir. Bunun önemli sebeplerinden biri, bu ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıktır (35). Çeşitli ekonomik ve sosyal şartların etkisiyle Kara Avrupa'sında katı ve müdahaleci bir anonim şirket tipi çizilmiş olmasına rağmen Amerika'da serbest rekabet doğrultusunda daha yumuşak bir sistem benimsenmiştir (36). Genel olarak anonim şirket için geçerli olan bu tercihler kendisini sermaye artırımı bakımından da hissettirmiştir. Bunun sonucu olarak da, sözkonusu hukuk sistemlerinden Kıta Avrupa'sı için sabit, İngiliz - Amerikan için kayıtlı sermaye sistemleri geçerli hale gelmiştir.

Biz bu bölümde konuya daha dar açıdan ve sadece Türk hukuku için değineceğiz. Geniş olarak Kara Avrupa'sı ayrıca incelenmeyecektir.

B — Türk Hukuku Bakımından

Kara Avrupa'sı hukuk ailesinin mensubu olarak Türk hukukunun da kabul ettiği esas sermaye, sonradan hukukumuza dahil olan kayıtlı sermayeden çeşitli noktalardan ayrılmaktadır.

1 — Türk Ticaret Kanunu'na Nazaran Özel Hüküm Olması Bakımından

TTK ve buna bağlı olarak çıkarıldığı halde aksini vazetmeyen diğer

(35) Aynı yönde bkz. ANARAL, s. 46; ANSAY, Tuğrul: Amerikan Anonim Ortaklıklarının İçyüzü (Kitap İncelemesi), BATİDER, 1978, C. 9, S. 4, s. 972.

(36) ANARAL, s. 15 - 17.

kanunlar (37) anonim şirketler için prensip olarak (38) sabit sermayeyi tercih etmişlerdir. Yani, aksine hüküm olmadığı sürece, tüm anonim şirketler esas sermayeli olarak kurulmak zorundadırlar. Fakat 1982 yılında yürürlüğe giren SPK'nun 12. maddesi, kayıtlı sermaye sistemini sadece «hisse senetlerini halka arz etmek üzere kurulan anonim ortaklıklar» ile «kurulmuş olup da sermaye artırmak suretiyle hisse senetlerini halka arz edecek olan anonim ortaklıklar» için kabul etmiştir. Başka bir ifadeyle; kural olarak tüm anonim şirketler esas sermayeli olarak kurulabilecekken, kayıtlı sermayeli olarak kurulabilmek için mutlaka halka açık anonim şirket olmak gerekmektedir.

Ayrıca TTK, esas sermayeyi mutlak kabul zorunluluğu getirdiği halde, anonim şirketler halka açık olsalar dahi kayıtlı sermayeyi seçme veya seçmeme hakkına sahiptirler. Yani, kural olarak her anonim şirket esas sermayeli kurulmak zorunda olmasına rağmen her halka açık anonim şirket kayıtlı sermayeli olmak zorunda değildir. Ancak, burada SPK'nun getirmiş olduğu bir istisnayı da belirtmek gerekir. Türk mevzuatında anonim şirketlerin kayıtlı sermayeli olarak kurulabilmeleri hakkında zorunluluk getiren hükme SPK'nun 34. maddesinde rastlamaktayız. Anılan maddenin (b) bendi, menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının kayıtlı sermayeli olarak kurulmalarını şart koşmuştur. SPK m. 34/b'deki tek istisnayı bir yana bırakacak olursak bu özelliği şu şekilde formüle etmek mümkündür. «Halka açık her anonim şirket kayıtlı sermayeli değildir ama kayıtlı sermayeli her anonim şirket halka açıktır.»

2 — Sermayenin Niteliği Bakımından

TTK sistemiyle kayıtlı sermaye sistemi arasındaki en önemli fark nitelik bakımından ortaya çıkmaktadır (39). Gerçekten, incelemenin başından beri birkaç kez ifade edildiği üzere, TTK'nun benimsediği esas sermaye sistemi sabit ve muayyendir. Sabitlikten kasıt, değiştirilmesi mümkün olmaması değil, sözleşme değişikliğine ihtiyaç duyulmasıdır. Buna karşılık kayıtlı sermaye daha hareketli ve daha kolay değişebilme özelliğine sahiptir. Zamanla çeşitli şartların zorlamasıyla sabit sermayenin yanında kayıtlı sermayeden de yararlanma ihtiyacı hasıl olmuştur. Böylece hukukumuzda anonim şirketler için, birbirinden farklı iki sermaye sistemi yürürlükte bulunmaktadır.

(37) Bunlardan kasıt, TTK'ndan ayrı olarak çeşitli anonim şirketler için çıkarılan kanunlardır. Örneğin; Sigorta Murakabe Kanunu, Bankalar Kanunu, Özel Finans Kurumları Hakkında Kararname... gibi.

(38) İstisnalar, 7462 sayılı Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu ve 86 sayılı Yatırımlar (Holding) Anonim Şirketi Kanunu'dur.

(39) İki sermaye sistemi arasındaki nitelik farkı için bkz. ANARAL, s. 50 - 51.

3 — Sermaye Değişikliğinde Yetkili Organ Bakımından

Kayıtlı sermaye sisteminin kolay değişebilir nitelikte olması, bu kolaylığı sağlayabilecek bazı ek düzenlemelerin de yapılmasını gerektirmiştir. Bu ek düzenlemelerden biri de, sermayeyi değiştirebilme yetkisinin genel kuruldan alınarak yönetim kuruluna verilmesidir (40).

Bilindiği gibi TTK, sermayeyi değiştirebilme yetkisini genel kurula vermiştir. Oysa yapısı ve prosedürü gereği genel kurulun her zaman kolayca toplanabilmesi mümkün değildir. Zira genel kurul daimi değil arızî bir organdır. Hele hukukumuzda kayıtlı sermayenin halka açık anonim şirketler için benimsendiği de hatırlanacak olursa, genel kurul kararının her zaman yerinde olmayacağı kolayca anlaşılacaktır. Halbuki yönetim kurulu genel kurulun aksine daimi bir organdır. İşlemlerinden dolayı sorumlu olacağı ve kararlarının birçoğu Sermaye Piyasası Kurulu iznine tâbi olduğu için keyfi karar alabilmesi de pek mümkün olmayacaktır.

Ayrıca, kayıtlı sermayenin amaçlarından (yararlarından) birinin de kolaylık ve ucuzluk olması sebebiyle (41), sermayeyi değiştirme kararı da yürütme organı olan yönetim kuruluna bırakılmıştır.

4 — Uygulanacak Prosedür Bakımından

Kayıtlı sermayenin yararları arasında sayılan kolaylık ve ucuzluk kavramlarını bahşeden sebeplerden biri de sermaye değişim prosedürünün hafifletilmiş olmasıdır (42).

Kayıtlı sermayenin hukukumuzda şekil açısından getirdiği en önemli yeniliklerden biri, sermaye değişim işlemlerinin kolaylaştırılmasıdır. Aşağıda üçüncü bölümde sermayenin ne şekilde değiştirileceği aşama aşama anlatılacağından burada açıklama yoluna gidilmemiştir.

(40) Söz konusu fark için bkz. ANARAL, s. 52.

(41) Kayıtlı sermayenin yararları ve sakıncaları için bkz. ANARAL, s. 26 - 31.

(42) Bkz. ANARAL, s. 52 - 54.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HUKUKUMUZDA KAYITLI SERMAYENİN İŞLEYİŞİ

I — GENEL OLARAK

7462 ve 86 sayılı kanunlar bir yana bırakılacak olursa, 1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile hukukumuzda kazandırılan kayıtlı sermaye sistemi olumlu bir gelişme olarak kabul edilmelidir. Çünkü birçok Kara Avrupa devletinin değişik şekillerde sabit sermaye sistemini yumuşatmalarına (43) karşı bizim hâlâ katı kalmakta direnmemiz bir anlam taşımayacaktır. Nihayet SPK m. 12, sınırlı da olsa kayıtlı sermaye kavramını benimsemiştir. Gerçekten, Fransa'da bütün anonim şirketler için kabul edilen kayıtlı sermaye sistemi ülkemizde sadece halka açık anonim şirketler için kabul edilmiştir. Fakat herşeye rağmen bu dahi olumlu ve iyi bir gelişmedir.

Kayıtlı sermaye açısından genel hüküm niteliğindeki SPK m. 12 ayrıntıya girmemiştir. Bunun yerine bazı kıstaslar getirmekle yetinmiştir. Asıl ve ayrıntılı düzenlemeye Sermaye Piyasası Kurulu'nun «Hisse Senetlerine İlişkin Esaslar»ı düzenleyen Seri: I No: 1 Tebliğinin (44) II. ve III. bölümlerinde yer verilmiştir. Biz de, kayıtlı sermayenin hukukumuzdaki durumunu ortaya koyarken doğal olarak bu Tebliğ (45) hükümlerinden istifade edeceğiz.

II — KAYITLI SERMAYE SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ

Esas olarak SPK m. 1'de düzenlenen kayıtlı sermayenin tanımına aynı Kanununun 3/d maddesinde rastlamaktayız. Daha önce 7462 ve 86 sayılı kanunlarla kabul edilmiş olmasına rağmen orada bu kavram tanımlanmadığı gibi ismen dahi anılmamıştır. Bunun yerine, özel kanunlardaki yetkiye dayanarak esas sözleşmelerinde kayıtlı sermaye kavramını tasrih etmişlerdir.

(43) Bu konuda bilgi için bkz. ANARAL, s. 46 - 50.

(44) Tebliğ metni için bkz. R. G. 24.3.1982 - 17643.

(45) Bu bölümde sıkça kullanılacağı için Seri: I, No: 1 Tebliği kısaca «Tebliğ» diye anılacaktır.

SPK düzenlemesiyle, esasta önemli farklar getiren kayıtlı sermaye sisteminin, şekil bakımından da değişiklikler öngördüğü dikkat çekmektedir. Bu başlık altında, Tebliğ ve TTK hükümleri dikkate alınarak, kayıtlı sermayeli bir anonim şirketin hangi aşamalarla sermaye artırımına gidebileceği açıklanmaya çalışılacaktır.

A — Kayıtlı Sermayeye Kabul Şartları

Daha önce de ifade edildiği gibi, her anonim şirketin kayıtlı sermaye sistemine geçmesi mümkün değildir. Zira SPK m. 12 bunu, arandığı şartları yerine getiren şirketler için öngörmüştür. Bir şirketin kayıtlı sermayeye geçebilmesi için şu üç şartın varlığı gerekir.

1 — Halka Açık Anonim Şirket Olmalıdır

Gerçekten, SPK m. 12 ilk olarak, halka açık olma kriterini aramıştır (46). Bu şarta daha önce (47) başka bir sebeple değindiğimiz için burada tekrarlamıyoruz.

2 — Sermaye Piyasası Kurulunun İzni Bulunmalıdır

Halka açık olan her anonim şirket doğrudan doğruya kayıtlı sermayeli hale gelmiş olmaz. Zira TTK'ndan farklı olarak SPK, kayıtlı sermaye için tercih hakkı tanımıştır. Şirket, kurulurken veya sonradan, tercihini kayıtlı sermaye lehinde kullanırsa ancak bu statüye geçebilir. Fakat şunu da ilave etmek gerekir ki, şirket bu tercihini bir talep olarak Kurula sunmalıdır. Talebin Kurulca kabulünden sonra sözleşmeye bu yönde hüküm konulması mümkündür.

Kuruldan izin almak için hangi belgelerin verileceği Tebliğin 11. maddesinde belirtilmiştir. Bu belgelerin incelenmesinden sonra Kurul o şirkete kayıtlı sermaye izni verebilir (48). Kurul izni kayıtlı sermaye sisteminin adeta başlangıcını oluşturmaktadır. Zira ancak bu izinden sonra

(46) Halka açık anonim şirket kavramı ve bunların «menkul kıymetleri halka arzolan anonim şirket» ile farkları hakkında geniş bilgi için bkz. TEKİNALP, s. 35 - 39.

(47) Bkz. yuk. s. 253 - 254.

(48) TEKİNALP, eserinin 47. sayfasında, bir anonim şirketin kayıtlı sermayeye kabul edilebilmesi için gerekli şartlardan biri olarak Kurulun iznini saymışken, aynı sayfada, Kurulun izin vermek hususunda bir takdir yetkisi bulunmadığını ifade etmektedir. Bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü bu durumda Kurul sadece onay mercii olmaktadır. Bunun kabulü ise, o iznin bir «kabul şartı» olmasına gölge düşürür. Kaldı ki, kamu yararının (SPK m. 1) korunması amacıyla Kurulun takdir yetkisini kabul etmek gerekir kanaatindeyiz.

esas sözleşmeye bu yönde hüküm konabilecek ve şirket kendisini bu statüde görebilecektir.

3 — Başlangıç Sermayesi Asgari 1 Milyar TL Olmalıdır

SPK m. 12/IV, kayıtlı sermayeli şirketlerin başlangıç sermayelerinin Maliye Bakanlığı (49) tarafından belirlenecek miktardan az olmamasını hükme bağlamıştır. Bu yetkiye dayanarak Maliye Bakanlığı bunu 1 milyar TL olarak belirlemiştir (50) (Tebliğ m. 10/III).

Bir anonim şirketin asgari başlangıç sermayesiyle (51) kayıtlı sermayeden yararlanması mümkündür. Gerek SPK gerek Tebliğ, azamî sınıır (tavan sermaye) hakkında belirli bir miktar öngörmemiştir. Fakat, Tebliğin 10. maddesinin ikinci fıkrası, tavan sermaye tesbitini Kuruldan izin alınmasına bağlamıştır.

Yukarıda sayılan şartları gerçekleştiren anonim şirket kayıtlı sermaye sistemine geçebilecektir. Ancak, doğaldır ki kuruluş için TTK'nda öngörülen diğer şartlar da yerine getirilecektir. Zira SPK ve Tebliğ, şirketin kuruluşu için başka şart aramamıştır. Bilâkis, kayıtlı sermaye ile ilgili düzenlemelerin getirdiği hükümler daha çok, sermayenin artırılması bakımından dikkati çekmektedir.

B — Sermayenin Artırılması

Anonim şirket sermayesinin zamanla değiştirilmesi gerekebileceğini daha önce belirtmiş ve bunun artırma yönünde olabileceği gibi azaltma yönünde de olabileceğini ifade etmiştik. TTK'nun da aynı şeyi benimsemesine rağmen, kayıtlı sermaye açısından SPK ve ilgili mevzuata bakıldığında bunlardan «azaltma» kavramının ihmal edildiği görülmektedir. Yani sadece kayıtlı sermaye artırımı üzerinde durulmuştur. Oysa çeşitli sebeplerle sermayenin azaltılması da gerekebilir. Acaba bu durumda ne olacaktır? Hukukumuzda bu konuda bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat kayıtlı sermayenin yaygın olduğu İngiliz - Amerikan hukukunda,

(49) Doktrinde, başlangıç sermayesini belirleme yetkisinin Maliye Bakanlığına değil Sermaye Piyasası Kuruluna verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. ULUSOY, Yılmaz : Sermaye Piyasası Kanunu - Yorum ve Açıklaması, Ankara 1981, s. 58; ANARAL, s. 62.

(50) Daha önce 250.000.000. TL. olan başlangıç sermayesi SPK'nda sonradan yapılan değişiklikle 1 milyar TL'na çıkarılmıştır. İlgili değişiklik metni için bkz. R. G. 31.12.1987 sayı 19681.

(51) Başlangıç sermayesi hakkında bilgi için bkz. TEKİNALP, s. 56.

yönetim kurulu yetkilerinin her iki konuyu da içerdikleri görülmektedir (52).

Açıklamalarımızda biz de sadece artırım üzerinde durmamıza rağmen, bazı önleyici tedbirlerin alınması şartıyla de lege ferenda, kayıtlı sermayenin azaltılmasında da benzer sonuçlara ulaşılmalıdır.

Kayıtlı sermayeli şirketlerde sermaye artırımını deyince iki hususu birbirinden ayırmak gerekir.

1 — Kayıtlı (Tavan) Sermayenin Artırılması

Şirket kayıtlı sermaye tavanını ne kadar yüksek belirlese belirlenin, bu miktar zamanla yetersiz kalabilir ve bu durumda sermayenin artırılması gerekebilir. Bu artırım SPK'nda düzenlenmemiştir. Bu sebeple TTK'nun ilgili hükümlerinin uygulanması gerekir. Yani, şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesi lâzımdır. Fakat burada TTK hükümlerine ek olarak, Tebliğ m. 10/II uyarınca Kuruldan da izin alınmalıdır (53).

2 — Çıkarılmış Sermayenin Artırılması

SPK mevzuatının düzenlediği asıl artırım budur. Bununla amaçlanan ise, başlangıç sermayesi ile kayıtlı sermaye arasında artırım yetkilerini yönetim kuruluna vererek işlemleri kolaylaştırmak ve şirketi gerekli mali şartlara uydurabilmektir. Bu sistemde kayıtlı sermaye esas sözleşmede gösterilmiş ve ticaret siciline tescil edilmiştir. Dolayısıyla, yönetim kurulunun sermaye artırma yetkisi sözleşmede gösterilen sınıra kadar geçerlidir.

Sermaye artırım yetkilerinin genel kuruldan alınarak yönetim kuruluna verilmesiyle, TTK'ndaki sermaye artırım merasiminden bazılarının gerek kalmamış, bazen de yeni şartlar eklenmiştir. Zira bu sistemde yönetim kurulunun geniş yetkileri vardır. Yönetim kurulu ihraç edilecek hisse senetlerinin miktarını ve ihraç zamanını serbestçe belirler. Bu belirleme yapılırken hem şirketin sermaye ihtiyacı hem piyasanın durumu dikkate alınmalı ve «konjoktürel açıdan en iyi anda en iyi şartlarla» ihraç gerçekleştirilmelidir (54).

(52) İngiliz - Amerikan hukukunda kayıtlı sermaye hakkında bilgi için bkz. ANARAL, s. 15 - 26.

(53) ANARAL, s. 69; GÜNAL, Vural: Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 1986, s. 35.

(54) TEKİNALP, s. 49.

Burada kayıtlı sermayeli şirketlerin hangi aşamalardan sonra sermaye artırımını gerçekleştirebilecekleri açıklanacaktır (55).

TTK ve Tebliğ hükümleri birlikte dikkate alındığında, sermaye artırımı şu aşamalardan sonra gerçekleşecektir.

a) Yönetim Kurulu Kararı

Bir anonim şirketin tam olarak kayıtlı sermaye sistemine geçebilmesi için esas sözleşmeye bu yönde hüküm konulması ve diğer işlemler de tamamlandıktan sonra ticaret siciline tescil ve ayrıca ilan edilmesi gerekir. Bundan sonra artık sermaye artırım yetkisi genel kurulda değil yönetim kurulundadır. Artırımı gidilebilmesi için yönetim kurulunun bu doğrultuda karar alması gerekir. Yönetim kurulu kararında, çıkarılmış sermayenin ne kadar hisse senedi ihraç edilerek ne miktara yükseltileceği, payların itibarî değerleri, imtiyazlı veya ağıolu olup olmadıkları, mevcut pay sahiplerinin rüçhan haklarının bulunup bulunmadığı, rüçhan hakları varsa bu hakkın nasıl ve ne kadar sürede kullanılacağı, rüçhan hakkının bulunmaması veya kullanılmaması halinde kalan payların satış şekli belirlenir. Ancak bu son halde, Kurul SPK m. 7'ye istinaden satış için belirli bir süre verir. Bu süre en fazla üç ay olabilir. Anılan süre sadece haika arz aşamasında dikkate alınır.

b) Sermaye Piyasası Kuruluna Başvurulması ve İzin Alınması

Yönetim kurulu, sermaye artırımına ilişkin kararı aldıktan sonra izin almak için Kurula başvurmak zorundadır. Başvuru dilekçesinde, Tebliğin 12. maddesinde belirtilen belgelerin de ekli olması gerekir.

Kurul, belgeler üzerinde gerekli incelemeyi yapar. Şartları izin vermek için uygun görürse artırıma izin verir. Ancak, izin vermeden önce, satış süresi sonunda satılmayan hisse senetleri olursa üç gün içinde bunların tamamen ve nakden satın alınacağına ilişkin taahhünamelerin de Kurula ibrazı gerekmektedir. Bu taahhüdü verenler kurucular, ortaklar, aracı kurumlar veya bankalar olabilir. Böylece, satış süresi sonunda hisse senetlerinin tamamının satılacağı garanti altına alınmış olmaktadır. Kurul, taahhünameyi tatminkâr bulmazsa buna ek olarak bir teminat verilmesini isteyebilir.

Kurul, belgeler üzerinde gerekli incelemeleri yaptıktan sonra uygun

(55) Kayıtlı sermayeli şirketlerde sermaye artırımını aşamaları için bkz. TEKİN-ALP, s. 47 vd.; TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), s. 605 vd.; İMREGÜN, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İstanbul 1987, s. 511 - 512.

görürse, talebi kabul eder. İzahname ve sirkülerin son şeklini onaylayarak halka arz için izin verir.

c) İzahname ve Sirküler Yayınlanması

İzin alındıktan sonra, hisse senetlerinin halka arzında açıklanacak bilgiler, şirketin hazırlayacağı izahname taslağında yer alır (SPK m. 6). Anılan madde uyarınca Kurul, izahnamede bulunacak bilgileri belirleyebilecektir. Buna dayanarak Kurul, Tebliğin 1 ve 2 nolu ekleriyle, izahname sirkülerde bulunacak bilgileri düzenlemiştir. İzin için başvuru sırasında, izahname taslağında bulunması gereken bu bilgiler Kurulca uygun görülür ve diğer şartlar da yerine getirilirse, Kuruldan alınacak izin tarihinden itibaren 15 gün içinde izahnamenin tescili için Ticaret Siciline başvurmak gerekir (SPK m. 6/II). İzahnamenin ayrıca şirket esas sözleşmesine göre de ilan edilmesi gerekir.

Şirketin, çıkardığı hisse senetlerini satın alması için halkı davet etmesi bir sirküler vasıtasıyla yapılır (SPK m. 6/II ve TTK m. 282). Sirkülere, şirket esas sözleşmesinin ve izahnamenin halka açıklanmasını gerekli gördüğü hükümler de eklenir (SPK m. 6/II). Tebliğin 12. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, izahnamenin tescil ve ilanından itibaren en geç bir hafta içinde sirkülerin yayınlanması gerekir. Aksi halde SPK m. 47'de ifade edilen cezai müeyyidelerin uygulanması söz konusu olabilecektir.

d) Satışa Arz ve Rüçhan Haklarının Kullanılması

Kayıtlı sermayeli anonim şirketlerde, çıkarılmış sermayenin artırılması, yeni hisse senetleri çıkarılması şeklinde cereyan ettiğinden, hisse senetlerinin satışa arzı, örneği (specimen) Kurulca onaylanan sirkülerin ilanı ile gerçekleştirilir. Ancak, satışa arz aşamasında halka arz ile, rüçhan haklarının kullanılmasını birbirinden ayırmak gerekir.

Rüçhan hakkı konusunda SPK, TTK hükümlerinden kural olarak ayrılmamıştır. Zira kayıtlı sermaye sisteminde de rüçhan hakkı bertaraf edilmiş değildir. Sadece, rüçhan hakkının kullanılmasının sınırlandırılması bakımından daha katı kurallar kabul edilmiştir. TTK'nun rüçhan haklarını düzenleyen 394. maddesi, sermaye artırımı ile ilgili genel kurul kararında aksine hüküm bulunmadıkça bu hakkın her pay sahibi tarafından kullanılabilmesini düzenlemektedir. Kayıtlı sermayeli anonim şirketlerde sermayenin artırılması durumunda ise, pay sahiplerinin rüçhan haklarının yönetim kurulu tarafından sınırlandırılabilmesi için mutlaka o şirket esas sözleşmesinde yönetim kuruluna bu yönde bir yetkinin verilmiş bulunması gerekir (SPK m. 12/V, Tebliğ m. 10). Aksi halde, yani şirket esas sözleşmesinde bu yönde bir hüküm bulunmaması halinde yönetim kuru-

lu veya genel kurul, alacağı bir kararla pay sahiplerinin imtiyaz haklarına ve rüçhan haklarına engel olamayacaktır.

TTK ile SPK rasında rüçhan hakkının sınırlandırılabilmesi bakımından getirilen farklılık kanaatimizce isabetli olmuştur. Çünkü TTK'na göre, anonim şirket sermayesinin değiştirilmesi aynı zamanda bir esas sözleşme değişikliğidir ve bunu da ancak genel kurul gerçekleştirebilir. Bunun yapılabilmesi için de TTK m. 388'de mevsuf çoğunluk aranmıştır. Bütün bunlardan dolayı, anonim şirketin sermayesinin artırılması sıkı formalitelere bağlanmıştır, buna rağmen imtiyazın ve rüçhan hakkının sınırlandırılmasına karar verilmişse söyleyecek fazla birşey kalmamaktadır. Kayıtlı sermayeli anonim şirketlerde ise, sermayeyi artırma yetkisi yönetim kuruluna verildiği için doğal olarak bu kurula sınırsız yetkiler verilmemiştir. İşte bunlardan biri olarak da, yönetim kurulu, ancak esas sözleşme ile yetkili kılınmışsa rüçhan hakkını sınırlayabilir. Aksi halde TTK m. 394 hükmü yine geçerlidir.

Rüçhan hakları, esas sözleşmeye (TTK'na göre sermaye artırımlarında ise genel kurul kararıyla dahi) göre sınırlandırılmamışsa, sirkülerin ilanından itibaren 15 günden az ve iki aydan fazla olmamak üzere, Kurul tarafından belirlenecek süre içinde TTK hükümlerine uygun olarak kullanılır (Tebliğ m. 12/VI). Bilindiği gibi TTK m. 394'te 15 günlük asgari süre belirtilmiş ve fakat azami süre konusunda sınır getirilmemiştir. Oysa kayıtlı sermaye sistemine göre sermaye artırımlarında rüçhan haklarının kullanılması için iki aylık azami süre öngörülmüştür.

Kayıtlı sermaye sisteminde TTK hükümlerine göre öngörülen farklardan biri de, sermayenin artırılması durumunda, ihraç edilecek hisse senetlerinin bedellerinin tamamen ve nakden ödenmesi hususudur. Gerçekten, TTK m. 392'de, sermaye artırımı için kuruluş işlemlerinin tekrarlanması belirtildikten sonra özellikle nakdi sermayenin dörtte birinin yatırılması ve aynı sermaye taahhüdünde devir işlemleri bakımından kuruluş işlemlerine ait hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir. Buna karşılık Tebliğin 12. maddesinin altıncı fıkrasında, gerek rüçhan haklarının kullanılması gerek bundan sonraki halka arz aşamasında hisse senetlerinin satışının, bedelin tamamen ve nakden ödenmesi ile mümkün olacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, sermaye artırımı halinde pay alabilmek için kısmi ödeme ve aynı sermaye taahhüdü geçerli olmayacaktır.

Bu başlık altında, satışa sunulacak hisse senetlerinin kupürlerinden de söz etmek gerekir. SPK'nun, menkul kıymetlerin halka satışını düzenleyen 7. maddesi, Kurulun, menkul kıymetlerin halka satışında küçük tasarruf sahiplerinin bunları almalarını kolaylaştırıcı, hak ve yararlarını koruyucu tedbirlerin alınmasını şirketten ve satışı yapanlardan isteyebi-

leceğini belirtmiştir. Buna dayanarak, Kurulun, Hisse Senetlerine İlişkin Esasları düzenleyen Seri I, No: 1 Tebliğinin 7. maddesinde küçük tasarrufların özendirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla koruyucu bazı tedbirler kabul edilmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrası uyarınca, şirketler, halka arz edilen hisse senetleri toplam tutarının en az yüzde yirmisini 50.000 (ellibin) liralık veya daha küçük değerdeki kupürler halinde çıkarmak zorundadırlar; bunların, küçük tasarruf sahibinin eline geçmesi için her türlü gayreti gösterirler. Aynı madde bundan başka, küçük tasarruf sahiplerinin korunması ve özendirilmesi için de hükümler ihtiva etmektedir.

e) Rüşhan Hakkının Kullanılmasından Sonra Varsa Artan Kısımın Halka Arzı

Esas sözleşmenin yönetim kuruluna verdiği yetkiye dayanarak, rüşhan haklarının kullanılması sözkonusu değilse veya kullanılmayan rüşhan haklarına ilişkin hisse senetleri varsa, bunların tamamının Kurulca belirlenen sürede satılması için halka arz edilir. Kurulun, halka arz için verebileceği en uzun süre üç ay olabilecektir (SPK m. 7/II). Sözkonusu üç aylık süre rüşhan haklarının kullanılma işlemlerinin sonuçlanmasından veya rüşhan haklarının kullanılması mümkün değilse sirkülerin ilanından itibaren işlemeye başlar (Tebliğ m. 12/VI).

SPK mevzuatı, sermaye artırımında hisse senetlerinin halka satışını gerçekleştirebilecek olan kuruluşları belirlemiştir. Tebliğ m. 12/VI uyarınca, gerek rüşhan haklarının kullanılması gerek rüşhan hakkı sahipleri dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere olan satışlar, doğrudan doğruya şirketin kendisi tarafından veya aracı kurum yahut bankalar vasıtası ile yapılabilir. Ayrıca, daha önce de belirtildiği üzere, hisse senetlerinin satışı karşılığında bedelin tamamen ve nakden ödenmesi gerekmektedir.

f) Taahhütlerin İşletilmesi

Daha önce, sermaye artırımı için Kuruldan izin almak amacıyla yapılan başvuruda, çıkarılacak hisse senetlerinin tamamının satılması hususunun taahhüt edilmesi gerektiği belirtilmişti. İşte, yeni hisse senetlerinin gerek rüşhan hakkı gerek halka arz suretiyle kısmen veya tamamen satılmaması sözkonusu ise, yapılan taahhütlerin yerine getirilmesi gerekir. Bunun için de taahhüt sahiplerine üç günlük ek süre tanınmıştır (Tebliğ m. 12/VIII). Üç gün içinde hisse senetleri bedellerinin tamamen ve nakden şirkete ödenmesi şarttır. Hisse senetlerini bu şekilde elde

eden banka ve aracı kurumların bunları üçüncü kişilere satması SPK anlamında halka arz sayılmayacaktır.

g) Satış Sonuçlarının Kurula Bildirilmesi

Satış süresinin sona ermesinden itibaren 6 işgünü içinde sonucun Kurula bildirilmesi gerekir (Tebliğ m. 12/IX). Bildirimde bulunacak olan, hisse senetlerini halka arz suretiyle satan şirket, aracı kurum yahut bankadır.

Satışın, süresi içinde tamamen ve usulüne uygun olarak sonuçlandırıldığını tesbit eden Kurul, varsa, satış taahhüdünde bulunanlardan alınan teminatın iade edilmesi için şirkete gerekli izni verir.

Bütün bu işlemlerin tamamlanmasından sonra Kurul, sermaye artırım işlemlerinin sonucunu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bildirir ve şirkete, Ticaret Sicili'ne tescil işlemlerine esas olmak üzere bir belge verir (Tebliğ m. 12/son).

h) Tescil ve İlan

Sermaye artırımına giden şirket, Kuruldan aldığı belge ile, on gün içinde Ticaret Sicili'ne müracaat eder. Bu belgeye dayanılarak yapılan tescil ile sermaye artırımı ilan edilir ve işlemler tamamlanmış olur (Tebliğ m. 12/son).

3 — Hisse Senedi İle Değiştirilebilir Tahvil Çıkarılması

İncelemeyi bitirmeden önce, son olarak değinilmesi gereken konulardan biri de hisse senedi ile değiştirilebilecek tahvillerin çıkarılmış olması durumunda bunun kayıtlı sermayeyi ne şekilde etkileyeceğinin belirlenmesidir.

Hisse senedi ile değiştirilebilir tahviller TTK'nda düzenlenmiş değildir. Bilâkis, Türk Hukukuna pozitif açıdan SPK ile kazandırılmıştır. Bununla beraber, teorik açıdan, SPK öncesinde de bu tür tahvillerin çıkarılmasının hukukumuzda mümkün olduğu ileri sürülmekteydi (56). Nihayet SPK-m. 14, menkul kıymetleri halka arz olunan anonim şirketler için tereddüt ve tartışmalara son vererek, hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil çıkarılmasını kanunlaştırmıştır. Anılan maddenin üçüncü fıkrası ise kayıtlı sermayeli anonim şirketler açısından özel bir hüküm ihtiva et-

(56) TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu): Ortaklıklar Hukuku, C. I, B. 2, İstanbul 1975 - 1976, s. 606 vd.; TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), s. 564 - 566. Karşı görüşte bkz. ANSAY, s. 287.

mektedir. Bu hükme göre; kayıtlı sermaye tavanına, çıkarılmış sermayeden başka, değiştirme sonucunda verilecek hisse senetleri de dahil olacaktır. Yani, bir anonim şirketin kayıtlı sermayesi hesaplanırken, o güne kadar çıkarılmış sermayeye ek olarak, tahvil sahiplerinin isteği halinde verilmesi zorunlu hisse senetlerini de dikkate almak gerekecektir.

SPK m. 14, hisse senedi ile değiştirilebilecek tahviller konusunda ayrıntılı hüküm getirmemiş, bunların Kurul tarafından belirleneceğini ifade etmiştir. Kurul da buna dayanarak Seri II No: 3 Tebliği ile bu tahvillere ilişkin esasları belirlemiştir (57).

Çalışmanın hacmi ve amacı itibarıyla hisse senedi ile değiştirilebilir tahvillerin ayrıntılı incelenmesine gidilmemiş, kayıtlı sermayeli şirketler açısından önem taşıyan SPK m. 14/III hükmüne değinmekle yetinilmiştir.

SONUÇ

Yapılan bu incelemede, hukukumuzda henüz yeni sayılabilecek bir müessese olan kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımının nasıl yapılacağı açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak, doğrudan konuya girmek yerine, karşılaştırma yapabilmek amacıyla TTK sistemimizdeki sermaye yapısı da kısaca tanıtılmıştır.

İstisnalar bir yana bırakılırsa, kayıtlı sermaye sistemini hukukumuzda kazandıran Sermaye Piyasası Kanunu'na ve gerekçesine bakıldığında çok kapsamlı amaçlar taşıdığı görülecektir. Bu amaçların başında, sermaye piyasasının güven ve kararlılık içinde çalışmasını sağlamak ve şirketlerin halka açılması suretiyle mülkiyetin tabana yayılmasını sağlamak gelmektedir. Bunun için de sıkı bir denetim altında şirketler halka açılmaya teşvik edilecektir. Böylece, menkul kıymetler ve dolayısıyla bunların tedavülüne artacak ve buna bağlı olarak da sermaye piyasasının geliştirilmesine gayret sarfedilecektir.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun getirdiği yeniliklerden biri olan kayıtlı sermaye sistemi, modern hukuk düzenlerinin benimsediği ve anonim şirketleri günün ekonomik şartlarına daha kolay ayak uydurabilen bir müessesedir. Zira bu sistemin kabulü ile, TTK'nun esas sermaye artırımını için aradığı ağır maddî ve şekli şartların bir kısmından kurtulunmuştur. Yetkiler, daha kolay çalışabilen yönetim kurulunda toplanmıştır.

(57) Tebliğ metni için bkz. R. G. 12.5.1982-17692.

Sermaye Piyasası Kanunu Gereğesinde kayıtlı sermaye sisteminin kabul edilme sebebi de birkaç noktada ifade edilmiştir. Gereğede sayılan sebeplerin başında, henüz kuruluş aşamasında fazla miktarda sermayeye gerek duymayan anonim şirketlerin küçük sermaye ile kurulup ileride, işlerin gidişatına göre ve gerektiği kadar sermaye artırımına giderek daha rasyonel bir görünüm kazanmasını sağlamak gelmektedir. Ayrıca, bu sistem sayesinde yönetim kuruluna verilen yetki ile esnek bir şekilde sermaye piyasasına açılma mümkün olabilecektir. Zaten SPK'nun temel amacı da sermaye piyasasını geliştirmektir.

Kayıtlı sermaye sistemi, hisse senedi ile değiştirilebilir tahvillerin çıkarılması bakımından da kolaylıklar getirmekte ve gerektiğinde finansman ihtiyacını daha kolay sağlayabilme imkânı sağlamaktadır.

Hukukumuzda kayıtlı sermaye sistemi sadece halka açık anonim şirketler için kabul edilmiştir. Oysa, şirketin ve yönetim kurulunun işlemlerinin Sermaye Piyasası Kurulunca kontrol imkânı da olduğuna göre, ideal olarak, sistemin yerleştiği ileriki dönemlerde tüm anonim şirketlere teşmil edilmesi daha yararlı sonuçlar doğuracaktır kanaatindeyiz. Tabii ki bu değişiklik de lege ferenda dikkate alınmalı ve beraberinde birçok köklü reformlara da sebep olacağı unutulmamalıdır.

Kayıtlı sermaye ile ilgili düzenlemelerde, sisteme geçişte anonim şirketin iradesine önem verilmiş ve esas sözleşmede hüküm bulunmadığı hallerde mevcut pay sahiplerinin durumlarını güçleştirecek kararlar alma yetkisi yönetim kuruluna verilmemiştir. Bunları olumlu noktalar olarak belirtmek gerekir.

BİBLİYOGRAFYA

ANARAL, Hüseyin : Anonim Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye, Ankara 1982.

ANSAY, Tuğrul : Anonim Şirketler Hukuku, B. 6, Ankara 1982.

ANSAY, Tuğrul : Amerikan Anonim Ortaklıklarının İçyüzü (Kitap İncelemesi), BATİDER, 1978, C. 9, S. 4, s. 971 - 976.

ARSLANLI, Halil : Anonim Şirketler - Umumî Hükümler, C. I, B. 3, İstanbul 1960.

HİRŞ, Ernst : Ticaret Hukuku Dersleri, B. 3, İstanbul 1948.

GÜVEN, Vural : Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 1986.

İMREGÜN, Oğuz : Kara Ticareti Hukuku Dersleri, B. 8, İstanbul 1987.

- MOROĞLU, Erdoğan** : Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımı, İstanbul 1972.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin** : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku (Ders Kitabı), B. 4, İstanbul 1988.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin** : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, C. I - II, B. 2, İstanbul 1975 - 1976.
- TEKİNALP, Ünal** : Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul 1982.
- ULUSOY, Yılmaz** : Sermaye Piyasası Kanunu - Yorum ve Açıklamalar, Ankara 1981.

KISALTMALAR

B.	: Bası
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
Kurul	: Sermaye Piyasası Kurulu
m.	: Madde
R.G.	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
Tebliğ	: Sermaye Piyasası Kurulu'nun Hisse Senetlerine İlişkin Seri: I, No: 1 Tebliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
yuk.	: Yukarıda